

СЛАВОЉУБ МАРКОВИЋ

## НЕСТАЈЕ ПИСАЦ

Немој само, Милане Тимотијевићу, рећи да ниси крив за убиство писца. Не знам како је могао да ти поверује и дође право у руке човеку који је желео да га уништи. Убиство не би требало да замишљама исцрпљујући све моделе убијања у историјском и постисторијском раздобљу; ваљда је завршена употреба маљева, ножева, пиштоља и сада се прибегава перфиднијим начинима убијања, можда нестанак кисеоника или нестанак људи без трага. Узалуд нудиш некакву сколију као најзначајнију за тумачење пишевог нестанка јер сколије давно не могу пружити објашњење зашто постоје, а камоли да могу дати одговор због нестанка уметника. Свестан да објашњења застаревају кажеш да је најмеродавније саопштење полиције да је на обали Дунава пронађено одело Ивана Палмотића, лична документа, чамац као и материјал са снимања филма, али се за њим и даље трага. Чак је и чамац остао укотвљен у плићаку; љуљушкао се на таласићима који су повремено ударали у обалу. У чамцу се није налазио прибор за пецање, како је најпре било саопштено желећи да писца поистовете са залудним човеком, који је ето, пошао у риболов и преко ограде чамца пао у воду, већ неколико књига о чему је посведочила жена која је прва открила чамац, али наслове књига не саопштава полиција мислећи да ће индексирати лектуру писца показати га као човека који је био важан за нашу културу, и који је на дну чамца држао свој рукопис који је нестао; можда је његов роман носио наслов Књига на кожи исписана. Живот се може, можда, тако и завршити; нестао писац, настала та књига, о којој нагађају медији (медији су нагађали о многим књигама), нестао превод, али литература би требало да пружи више. Каква

организација која се бори за испуњавање пророчанстава! Њу је основао ДБ да би продро у тајна друштва. Камерман који снима околна брда, схвата да је снимак документ, зато се окреће, хвата обалу Дунава, чамац у коме се, наравно, не налази писац, и хвата неко друго време, време без писца. Чак и чамац када га зумира камера је празан, само се види даска за седење и дно чамца; нема књига у њему нити шарене черге која је прекривала даску за седење.

„Мора”, каже сниматељ, „да знају и потомци шта је видело наше око, да знају место одакле смо гледали нестанак писца, где је некада карантин био, а одакле су извештаји слати као песме. Толико векова човек се наслањао само на записано; ни звука, ни филма.”

У милицијски ауто плаве боје улазе господин командир милиције и адвокат, и не би се знало да су то људи из номенклатуре да командир није у униформи а адвокат елегантно одевен, са акценташном. Ауто стоји испред железничке станице, чија је зграда жуте боје, ко зна када окречена, каква је већина железничких станица, данас у Србији, па чак и главна станица у Београду, а са њима је једна непозната госпођица; са црним чарапама, кратком сукњом, малом торбицом коју држи у руци. Адвокат јој уступа место, и док госпођица седа повијају јој се ноге, пази да их што мање размакне, али ипак једна нога јој стоји на тротоару док другу угурава у аутомобил. С друге стране једна старија жена која је пратила полицијски ауто, пажљиво се загледала у закрпу на грубој ногавици једног човека, на којој су делимично покидани конци, па му се назирала измршавела бутина, али буљи у милицијски ауто и ноге ове госпођице.

„Да се окрпиш! Срамота!” говорила му је старија жена. „Немој само у жене да буљиш.”

Човек изненада загледан у закрпу на ногавици, премештао је ноге, предахнуо је, па је шашољио ту крпу што је ландарала на поветарцу, покушавајући да голо место прекрије шаком. Личио је на пишчевог јунака.

Наравно да не мислим, Милане Тимотијевићу, да о теби причам Томи Митићу Цакету, иначе би се ваши односи погоршали, нити желим да коментаришем мишљење учесника у преписци, нити писма одгонетају историјат писаног, чак и сам не знам шта би Тома урадио када би сазнао да си ти крив за пишчев нестанак?

Без обзира на то што ти се поједини односи Ивана Палмотића са психологичарком нису свиђали, и помисао на њу покушаваш да одстраниш из својих мисли, ипак си желео да будеш са њом, и попут многих затворених и потуљених неталентованих

особа чекао си тренутак када ће ти се ukazати шанса која може да буде рат или смрт. А да ли се може поверовати у твоју причу да писац већ обилази библиотеке у којима се налазе енциклопедијски подаци пишући свој роман, те час наилазиш на његове трагове у Ниниви, Измиру, Јерусалиму, а час у Загребу, Дубровнику, Минхену? Или да је побегао у Хиландар, где је наставио да ради у манастирској библиотеци...?

\* \* \*

Замислите, писац... тако висок, зачешљане косе, у плавој кошуљи уз тело, која још више извлачи његову фигуру и чини је маркантном, који је изгледао тако горд... целе прошле ноћи, у својим несањима, после дугих тирада о узвишеном у уметности, посебно у песничким идиомима који се понављају од антике, док се над прозорима и зградама уздизао облак, час се спуштајући у кишним капима ударајући у стакло, а час се уздижући када су само муње обасјавале собу ... причао је о својој заљубљености у психологичарку, магистранта са два или три рада на тему: *Несвесно и народи*, како рече. А Милан Тимотијевић је ову девојку, мало повијених рамена, великих дојки и светла лица, на чијим образима се виде исцеђене бубуљице прекривене пудером, што је знак њене нервозе или усамљености, упамтио после шетње у Београду, Калемегданом, када се од погледа на Саву и приобаље премештате ка Дунаву, и гледали су негде у даљину, у измаглицу где су се видели врхови Гардоша. Тада Милан није могао знати за њену тему, нити шта је са собом донело интересовање које је њен рад побудио у јавности, а унеколико је можда њена закупљеност, и брига за саму себе утицала на писца, јер се чинило да се нешто трагично збило са њима. Ето, потврдио је писац, на крају крајева, сит је бесмисленог дружења са психологичарком, истовремено не заборављајући да је већ сит историјски ислужених мушкараца и старих феминисткиња. А сит је и ових жена из руралне културе, које мисле да се живот одвија око њих, да су вашари, свадбе, забаве, због њихових нових хаљина, коначно односи са њима му нису занимљиви, па било да их именује као сусрети, завођење, љубав; тела оних жена која из патријархалности беже, да би нашле слободу, одају се сексу, и то сматрају еманципацијом, гола су, уплашена, уздрхтала, или су пијана, раскалашна, угојена; у дугим данима паланачке доколице, када му је сметало и сунце чији зраци допиру кроз прозоре изнајмљеног стана, схватио је да је његов живот постао без излаза.

Психологичарка је знала да се у тмурним данима, када почиње да пада киша од које се не може заклонити, пада на лице, на кишобран, одећу, а са тротоара корачајући ципелама диже капи и лепи их по чарапама, и било шта да дотакне влага оставља своје печате на кожи или одећи којом се случајно таре о трафике, зидове, чак и о столове у кафанама; када јесења киша почиње да пада, некада још у септембру, пре михољског лета, затвара се у соби, повлачи завесу; затвара очи и препушта се тоновима музике. Те реченице које пише, саму помисао на ред, то што писац зна да психологичарка постоји у студентској соби са слушалицама на ушима, чине је спокојном, замишља га у соби са распрострајним чергама, везовима на зиду са дидактичким порукама; писац чита те поруке као да су мајчине речи и зато се не осећа изгубљеним.

На столу још стоје фотографије газдаричиних предака, у неиспражњеним ормарима осећа се мирис нафталина; девојка замишља писца како отвара прозор, излази на кишу знајући да то што се назива јесен, смрт, већење, избор плодова, јесу само мене, да природа није музеј у коме ће се конзерватори борити да сачувају одбачени и непотребни кич.

Зар само археолошка наслеђа мењају прошлост? Зар прошлост не може променити једна књига? Или ће прошлост уништити откривени керамички фрагменти са словним урезима и натписима. Ови људи су се поносили прошлосту коју су памтили њихови дедови, или ће историја издајица променити прошлост.

Отприлике сваке две недеље психологичарка би се појављивала у месту где је радио писац. Све чешће њено одсуство престајало је да му смета, да би писац, понекад, одлазио или се враћао у Београд, а да није могао барем да наслути значај који је психологичарка придавала сусретима са њим; понекад би добио поруку од психологичарке – није могла да допутује, не налази се у Београду, ево сада се управо јављала из Загреба. Онда му је напосла послала једно дуже писмо: чекаће га у Београду, на обали Дунава, одакле се пружа поглед на прва брда Србије, и где је Дунав најшири, што је био знак да жели да му саопшти нешто важно, да се плаши присуства других људи, или је психологичарка желела да себе начини необичном особом захтевајући да се види са момком на најнеуобичајеним местима; овога пута је била обала Дунава, следећи пут ће бити, можда, неки европски град, Будимпешта, Праг или егзотична места у Турској, Коњи, рецимо. Писац се гледао у огледалу, које је једино светло у шупи коју није отказао ни онога дана када је из главног града побегао у провинцију. Онда је изашао слушајући буку аутомобила док се пео ка Газели где би требало да ухвати аутобус, каснио је и већ је журио

ка обали... Протекла зима је била хладна, бродови испред олуја, киша и дугих зимских мразева, на време би се повлачили у луке, а лето које уследило, тако је брзо поништило резултате које је оставила зима на брда, приобаље, реку, дакле природа се препуштала људима. Иван Палмотић на дан када предвиђа свој нестанак не размишља о својој литератури; у осунчаном дану Иван Палмотић је окупиран погледом на реку.<sup>1</sup>

\* \* \*

Док је писац викенд проводио у Београду, негде на другом крају Србије, у месту које је писац пре два дана напустио, једна купачица је тражила да конобар замени чаршав. Купачица је у широкој хаљини, плаве боје, обријане су јој ноге, хода у равним платненим ципелама. Повукла је две столице да би на једну ставила своју торбу из које вире простирачи за плажу; на њима ће се ваљати током дана. Сама, трзајем руке, склања чаршав са стола, стоји у пози са пруженим рукама ка конобару. Конобар је распросто новине на столу, гледа фотографије. Купачица каже да се волећи писца психологичарка бар мало бавила српском књижевношћу, или ју је бар помагала.

*Баџи су баџали књиџе и свеске, уџбенике су сџалили исџред џколе, окуџили су се на џеџалиџиџу. Около су леџеле хаљине девоџака, видела сам џрљаве конзерве, флаџиџе жоџурџа. На једном џаџиру џи се учинило да се налази џиџчева џесма... али џио је био реџеџиџ. Насмеџао си се када си видео уџуџсиџво за уџоџребу лека, јер џуди који воле џоезију у сваком џисаном џексиџу, џа чак и када је џио реџеџиџ, слуџиџе форму џесме или џриче. Знам да и џиџи џиџеџи џесме које увек везуџем за самоџу, али џудска нужностиџ је биџиџи друџиџвен, џиџио не значи да не би џребало имаџиџи куџу на врху усамљеноџ брда, од масе џиџгала и челичних џраверзи, џако је човеџ даље од сџвари којима се дају џудска својсиџва џа се џроморе, роџуџе, а џрадске улице џек доџиру до џвоје усамљеностиџ.*

*Разџовараџи са једним човеком који је живео у иносџтрансиџву, а долазио је у Србију само за време леџа, да би џосеџивао маџку. Желеџи да му се додвориџи, џиџиџаџи џа на ком универзиџиџиу ради,*

---

<sup>1</sup> Из стварности у причу, из приче у стварност. Не знам када се десило ово о чему пишем или ћу причом иницирати дешавање? Не знам да ли је потребно, и да ли је могуће, повезати важне тренутке живота. Језик је био окоштан и официјелан, још није постао логорејичан; иза саме речи не стоји њено значење јер најчешће изговореник не зна значење речи, или је оно у магли неких доктрина.

али он је пречуо твоје писање и није одговорио; човек је доуштовао у родни крај, попио неколико ракија, асистент је, још је неочењен, ужелео се седења у ситничној кафани, праћења дијалога, а често и монолога, твоја прича му је асурна. Глава му је данас пуцала од бесмисленог рада, зашто није желео да те слуша; пошто је, у завичај доуштовао са једном Италијанком, радије је говорио о преводу једног италијанског песника, ваљда, Монтиалеа, и његове књиже Осси ди сеоиа, и песме Лимони, и зашто ти каже да си ваљда студирао књижевност, и моли Италијанку да песму Лимони казује наизуст, само како што она уме њеним италијанским гласом, када један човек упрчава у кафану:

„Страшно! Језиво! Узбудио се цео град. Неслао писац. Госпођа председниковица добила несвесност. Не могу да вам причам. Ја сам човек са дуцом. Таман посла да о томе слуша госпођа конобарица. Писац је њу увек поштовао.”

Асистент је навео да су у његовој младости људи нестајали и да о њиховом ишчезнућу нико није смео ниједну реч да каже, тако да је навео пример неког човека који се једне ноћи није вратио кући, и да о њему нико ништа није знао следећих десет година, чак се и његова жена са новорођеним дететом надала да ће јој се муж вратити, дуго га је чекала гледајући како јој дете расте и одбијајући удварање колеге, да би неколико година касније ипак прихватила да живи са колегом, да роди његово дете, а тада, док је стајала у дворишту, са дететом, појавио се њен некадашњи муж, витак, измршавео, само је погледао своју жену, и ништа нису могли учинити, једино су обоје прихватили свој удес.\*

\*

Нестаје писац, и не бих волео да се овај случај препусти науци, да почне цитирање које ће ме уморити, али немоћан сам, или да кажем неку фразу, да нестаје литература и почиње будућност. Умор или застарелост? Нова решења за вечне, старе проблеме. Писац је симбол или тема? Стање! Антологијски пример ишчезавања!

Почиње пишчева смрт, и неко запази да свако писање које је до сада третирано као књижевно, више није књижевно и не може се тако квалификовати, већ је некакво другачије писање, које се може назвати некњижевно; књижевност је толико посебна да захтева извођење нове терминологије којом би се објаснило шта је то књижевност, књижевно, а шта некњижевно и да се повуче јасна разлика; самим тим потребно је направити читав речник и ангажовати сијасет научника који ће га стварати, а онда када буде створен такав речник као да се ствара нова наука те су њени

ствараоци толико узнесени новим речником, да побуђују нове изучаваоце да се окрену тој науци; цитатност ће сада почети од првих писаних текстова, пре свега од Аристотела, Томе Аквинског и имаће нови почетак код Хегела и Канта, да би се све завршило у појму постмодерне – за сада појам за све иновације. А оно друго, некњижевно, одвојено, мање вредно, препустићемо читаоцима треша. Али не само књижевно већ и некњижевно мора се класификовати; чим почнемо да пишемо одмах да се одредимо да ли ћемо писати књижевно или не, или да писање буде онакво како се то наводи у уџбеницима – поплава, удар грома, а не да буде само демонстрација писања. Ако одговор јасно издиференцира књижевно и некњижевно, разлика је евидентна, више неће бити питања, писати тако некњижевно да сами себе елиминишемо (ко ће пристати на тако нешто?), или понављамо оно што је вечно: речи – ако не њихова значења. Од Фројда свако упоређење, било са науком или књижевношћу је са сексом. Прво секс је божански, а мастурбација је имитација (друге норме су изумрле и падале на дно), упоређење које су, ваљда, прихватили и некњижевни ствараоци – скрибомани. И некњижевно је нека врста писања и потребно би било извршити рангирање... зашто би требало да све написано прикупљамо у времену које може бити социолошко, психолошко, филозофско, журналистичко, хроничарско, и издвајати, и чувати?

Дошло је време да филозофија има нову тему, ево у оквиру ње, да почнемо да вриштимо – жељени новитет – па нека та тема није створена из културе, њених девијација или промена, већ да су је најавили сами филозофи, одавно већ немајући жељу да створе нова дешавања, да не кажемо да су се ето уморили, па ево сада да се филозоф искупи, већ давно заборављен од филозофије. И филозоф захтева нови задатак, стварање другачијег програма, који у новој духовној историјској ситуацији преиспитује традицију и не може оцењивати; програм се разматра мотивисаношћу. Одрицање разлике на нагомиланом и новом је слепо истрајавање на давно упокојеном схватању; на лешу; смрт у некој другој ситуацији названој прошлост, традиција; а све што је прошло узвишено је, потврђено је изворном бригом о нама. Скривено нам је старање о наслеђу, па нас ослобађа истраживања и одбојности у њему, али једина константа, религија, није норматив, нама тако потребан, већ читавање древног и његово разматрање није ново, оно се прикључује историји ишчитавања. И ево филозофија поново усваја филозофа и тепа му, да је он мислилац после филозофије, да би требало да нађе место, јер историјски превазиђен,

схвативши где се налази, престаје да буде сироче, које би требало да занима стање културе у којој се запустио.

Неограничено дефинисање проблема, стална употреба поступака, имплицитних, вечних, нових, неће исцрпети знање о предмету, већ ће промашити (потрошити) истраживање; истраживач постаје неповерљив. Жељено питање (проблем) се не мења ако верујемо у њега. Свет је онакав какав је и плус трпи оно што му човек додаје.

Увек савременост има свој проблем, једноставно зато што је савременост; технолошки; удаљавање оног ко пише, да размотри проблем, схвата да и филозоф има исти проблем, пре него што успева да га дефинише, мора да постави питање о еволуцији науке, да решава спор између револуције и науке, а не мора само питање да уништи објекат запитаног, што је у бити искона или првог питања.

Није ли мишљење сведено на понављање, на умножавање архивираног, које само може да нанесе штету, принципијелном ослобађању проблема и конфронтирању с њим? Да ли се може оценити проблем из перспективе мерила која су сада и постављена?

Филозофија издвајања; филтрирање и умрежење. Сада више не може да се иде редом, превише је ђубрета и гробља сајтова, нешто мора да се издвоји, а нешто да оде у рециклажу – можда је наметнуто неупотребљиво. Да само питање доведе до раскринкавања мишљења, а онда одговор зазире од проблема који уништава самог себе; свакодневље се своди на трошење ресурса, оно се не појављује – непрестано је присутно; питање се не исцрпљује анализом јер шта би од њега преостало, било какав одговор није крај, питања извиру из негације а не импликације, у негацији се потпуно изражавају, с тим што негација не одбацује своју баченост, што у суштини значи да потискује; оно што би назвао дрскошћу савременог филозофа; шта бити, како бити, и бити проблем, опредмећен, поопредмећен, питање ствара само себе, а затим се преиспитује – цивилизацијско време, максимално искоришћено, затим човек, конформист, помирен, и у ту формулу још сместити избор издвајања, или смо дошли у стање да томовима речника додајемо још један том новог речника, једно постстање, рекапитулација старог већ реченог допуњеног још са неколико нових појмова, или дограђених старих, да ће наука постати пука књижевност, да је оргоман страх од такве књижевности. Ресурс је текстотека. Стварност мора да се меморише, претвори у информацију, да се учини виртуелном, а онда да се филтрира и читава. На крају текста била би пишчева биографија, или нешто потиснуто – лудило ваљда, форма која даје изглед, филозофско питање, суштинско



питање је оно проблемско питање, питање које никада не поставиш, да би се нешто засновало, постоји разлог. Нећу да пратим ток текстуалног. Да спојим епохе. Овај текст није филозофски дискурс.

Завршава се један век који се назива XX па се зато завршава један миленијум који се назива други, и ми смо у стању да анализирамо пут којим је прошло наше друштво; да сагледамо историју. *Пошио је дошао крај историје никада историја није била популарнија него данас.*

*Историја мисли;  
Историја идеја;  
Историја аутора;  
Историја ошкрића;  
Историја будала;  
Историја злочина;  
Историја ајсурда;  
Историја кријивке;  
Историја теорије знања;  
Историја убијања;  
Историја мучења;  
Историја историје.*

Идеје двадесетог века освојиле су будућност. Ушле су тенковима у њу, даље су је прогласиле својом територијом. Одузеле су јој религију која јој је до скора припадала премештајући је у онострано и вечност. Будућност је сада освојена. Сви ми знамо шта је потребно, само корачајмо ка будућности. Корачали смо крупним корацима. Уморили смо се. Почели смо да питамо када ће та будућност? Стрпели смо се, али будућност није долазила. Жртвовали смо нас, нашу децу, али већ код унука смо морали да се питамо па колико смо то луди.

Када су освајачи потиснути из будућности за коју су знали шта хоће са њом и када су нестали, почела је постбудућност. Шта сада са њом?

Људи су ипак до скора имали будућност – па она је била неостварива, сада им је одједном одузета могућност равноправности и рајске идеје; од силне експлоатације будућност је постала порнографија.

И тако смо остали без сигурне будућности која је имала своје име.

Како је нестала једна утопија која се називала идеално друштво, и да ли је било могуће да се стара само о себи?

Ако су некада хтели да те претворе у човека будућности данас желе да те врате у прошлост и да те претворе у помирљивог комформисту; да забораве твоју револуционарну прошлост. А и шта ће ти прошлост када је узалудна.

Пошто смо потрошили будућност скоро да смо завршили са трошењем; роба није будућност и потребно је да кренемо са трошењем робе. Како ће се роба производити ако је не трошимо? Кажу нам: подстакнимо потрошњу оружја које смо годинама производили да би одбранили освојену будућност (– ваљда смо је потрошили).

Роба која се не може употребити. Лагерује се. Оно што је на лагеру брзо застарева. Има ли нечег горег од застарелости. Застарелост се презире. А тек застарелост људи. Застарео човек се не може адаптирати. Изгубљен је заувек.

Ко даје дијагнозу?

Побуњени или болесни?

Чему сада идентитет!

Зар није фикција?<sup>2</sup>

Побуна маса је прошла. Онај ко то не зна само срља. Друштва се на другачији начин организују. Сlike рада се безбрижно и програмирано троше на ТВ екранима. Данас су потребни самотњаци потрошачи (маса на одсуству). Збуњује питање: да ли можете да замислите потребе да већ нису за вас измислили начин како да их задовољите? Речи корисник, потрошач и медиј претворили су масу у масовност, тајно у јавно, унутрашње у спољње. Маса нема ударну моћ. Постиге се одложена агресија. Чак те и не питају да ли си у евиденцији. Зна се садржај којим смо испуњени; прагматизам даје резултат, или ствара комформизам. Уметност је

---

<sup>2</sup> Чак када је конобарица појачавала звук радија – слушање музике је ошћиће прихваћено и сада је, наравно, немогуће да неко не жели да слуша. Нејреситано се врше плоче и касете.

Пишала је је. „Није ваљда да не волиш музику?“

„Волим музику“, одговорио си јој, „али не волим да је слушам.“

Конобарица је хћела да те ућића шћиа си шћиме хћео да кажеш, али је одусћала. Захћевала је да донесеш касете које би желео да слушаш. Као шћио је радио писац. Пошћио је био и професор конобарица му је дозволила да слуша музику са својих касета. Али ниси могао да знаш колико ћућа би требало да чућеш једну песму да би се оћрадало то шћио је произведена. Трошкови производње! Писац је могао да унишћи радио. Четрдесет војника у сћаваоници слушало је музику са ћранзисћора. Крчали су звучници ћако се скоро нису расћознавали звуци. Писац би ћрилазио уснулом војнику. Узимао би нећов ћранзисћор. И бацао га кроз ћрозор. Тим ћосћућком се сућроисћавио лоћици. Прећресани су ћри дана. Саслушавани су војници. Одржавани су баћеријски сасћанци. Сумћало се. Али обавезно чим би ћочела ћауза, разћлас је емћићовао музику ћо ващем избору. Превраћ који је писац ћокущаво да учини унишћаванњем ћранзисћора није дао жељене резултате?

вештачки производ. И као све вештачко мора се утрошити или одбацити.

Превише се нагомилава!

Сада долазимо до оног најважнијег питања: временски гледано да ли је током историје људима била више потребна тиранија или демократија?

Командовање и послушност!

У каквој су вези перфидна команда и безусловна послушност?

Колико нам командант допушта да сарађујемо с њим, колико смо му потребни?

Да ли су више жалили за тиранима или за демократама?

Како само жале за тиранима. Заштиту коју су уживали од тирана слична је заштити коју им пружа Бог.

Шта ће после нестанка тирана?

Ко ће да их брани, надзире и кажњава?<sup>3</sup>

*Текстолог сјавља на крај текстима њисмо.*

*Прилазио њи је познаник. Ицао је лекару. Говорио је. Ејо, њод шрејшманом је. Немајући с ким да разговара ѡчео је да ѓовори сам са собом. То сјање ѡравдао је речима. Имам ли бољег саговорника од себе самог. Најбољи је разговор сам са собом – ту си најпаметнији. Касније би додавао и најбољи саљовник досади.*

*„Гоне ме, а кажу да сам болестан.”*

Манија гоњења? Сада, када више није дете, васпитачи не могу да прихвате, да се познаник расправља са професором. Васпитачи су дужни да дају савете. Надзирање је уосталом улога васпитача. Слична је улози бога. Али познаник је довољно

---

<sup>3</sup> Милан Тимотијевић толико пута је слушао снимљене приче, и увек се надао да ће се изменити глас, да ће прича бити другачија, али чим би укључио магнетофон, док је чекао и слушао шуштање, није се мењао глас: увек би се разочарао када би прича била завршена. Како је знао да се глас никада неће променити, увек је очекивао другачију причу. Давно је замрзео финални производ. Никада није разумео зашто су књиге финални производ, и колико би их пута требало прочитати да би биле потрошене. А тек шта је са плочама и магнетофонским тракама као финалним производима; ако је само слушање трака њихово трошење, онда би емитована музика била потрошена још пре слушања. Његов собни другар је поседовао једну касету, само што је трака чувала глас неке певачице: враћао се, узимао је магнетофон, тада се чуло притискивање дугмади, да би његов другар – док се не чује глас певачице – донео пепелару, припалио цигарету, пушио лежећи у кревету, тако да је Милан убрзо одлучио да пресними траку. Пошто је излазио из собе одлучио је, пре него што изађе, да укључи магнетофон да би снимио тишину собе, тако да његов другар, када буде дошао, чује само шкрипу врата, а затим, уместо гласа певачице, чуће се шкрипа приликом премотавања траке.

снажан. Тражи начина како да се заустави у својој борби. Да не постане храна за лекаре. Да! Тај твој, незаборавни друг! Добричина, и човек-клоун!

*Слушао си га и жалио. Познаник је једва чекао да насјави разговор. Говорио је да и поражени имају свој празник: људи са умирућом идеологијом! На њиховим сјоловима сјоје карће са исцрпаном границама. Оишли су исца. Можда су га удавили. А зар се познаник цабе не плаци? Заим, одједном, мењао је шему. Насјављао је да прича о жени која је зором излазила на бреж, у долини је гледала шамну мрљу: човек је ицао ка њеној кући! У собу је уносио мирис дима. Лице му је било све шамније.*

На твој покушај да га утешиш почео је да виче. Како ти да говориш о његовом животу. Не познајеш га. Никада ниси живео са њим. Припадаш другом времену. Са других позиција гледам језуите, католике, налоге за хапшење. Символи су остали на страницама једне књиге, далеко од сваког појединца. Једва си успео да га смириш. Говорио си му да сте школски другови. Не сме то да заборави. Познаник је слушао многе сањаре о филму и књигама, о успесима, али га је занимало како извршавају задатке. Јер живот функционише слично као енергија: ако се на једној страни губи енергија, тај губитак морају да надокнаде родитељи, жене и они који трпе тог болесника. Једино што болест не хвата оне који је желе, који је чак и симулирају, већ неке друге, одабране.